

Sygn. akt III USK 300/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania S. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

o zasiłek chorobowy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 października 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O.

z dnia 21 września 2020 r., sygn. akt V Ua (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 4 września 2019 r., IV U (...) Sąd Rejonowy w O. zmienił zaskarżone decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. (organ rentowy) z 23 listopada 2018 r. i z 29 stycznia 2019 r. w ten sposób, że przyznał S. W. (wnioskodawczyni) prawo do zasiłku chorobowego za okresy od 3 czerwca 2015 r. do 30 czerwca 2015 r., od 21 lipca 2015 r. do 13 sierpnia 2015 r., od 22 sierpnia 2016 r. do 14 listopada 2016 r., od 29 listopada 2016 r. do 27 grudnia 2016 r. oraz prawo do zasiłku opiekuńczego za okresy od 26 marca 2018 r. do 30 marca 2018 r. oraz od 16 kwietnia 2018 r. do 20 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy stwierdził ponadto, że wnioskodawczyni nie jest zobowiązana do zwrotu zasiłku chorobowego i zasiłku opiekuńczego za wyżej wymienione okresy wraz z odsetkami oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

W wyniku apelacji organu rentowego Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z 21 września 2020 r., V Ua (...) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego ten sposób, że umorzył postępowanie w części żądania uwzględnionego decyzją z 29 stycznia 2019 r., a w pozostałym zakresie oddalił odwołania oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy stwierdził, że istota sporu sprowadzała się do ustalenia, kto w rzeczywistości wystawił faktury opatrzone nazwiskiem wnioskodawczynie w okresie objętym spornymi decyzjami, kiedy to wnioskodawczynie miała ustalone prawo do zasiłku chorobowego i opiekuńczego. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy nie ustalił faktycznego wystawcy faktur, koncentrując się jedynie na twierdzeniu, że wnioskodawczynie nie uczyniła tego osobiście. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w odwołaniu skarżąca podała, iż nie wykonywała ona w objętych sporną decyzją okresach zasiłkowych żadnych czynności związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą, nie świadczyła usług sprzętowych ani usług zamykania, ponieważ wykonywał je jej pracownik P. K., który również wystawiał faktury VAT za te usługi. Natomiast swego partnera R. M. ustanowiła pełnomocnikiem i to on zastępował ją w firmie w okresach nieobecności, nadzorował pracownika i wystawiał faktury VAT za inne usługi. Dostęp do programu księgowego mieli P. K. i R. M., zaś ona jedynie „na stałe była wpisana” w tym programie jako osoba wystawiająca fakturę VAT. Przyznała jednak, że to ona w okresach zwolnień chorobowych i zasiłków opiekuńczych składała deklaracje ubezpieczeniowe za P. K., ponieważ tylko ona ma w firmie elektroniczny certyfikat do podpisywania dokumentów składanych do ZUS. Odnosząc się do powyższych twierdzeń wnioskodawczynie Sąd Okręgowy podniósł, że P. K. w swoich zeznaniach zaprzeczył twierdzeniom skarżącej, wskazując, że nie zajmował się wystawianiem żadnych faktur a jedynie świadczył usługami sprzętowe. Z kolei R. M. twierdził w swoich zeznaniach, że to on lub jego pracownica je sporządzili. Dodał, że choć miał dostęp do systemu fakturowania skarżącej, to nie zmieniał danych osoby wystawiającej fakturę.

W tej sytuacji zdaniem Sądu Okręgowego zeznania świadków nie mogą być uznane za wiarygodne i nie pozwalają na uznanie, że wnioskodawczynie nie wystawiła osobiście powyższych faktur w okresach zasiłkowych. Dlatego w ocenie Sądu Okręgowego należało uznać, że faktury opatrzone imieniem i nazwiskiem

wnioskodawczynie wystawione zostały właśnie przez nią osobę. Wprawdzie wnioskodawczynie udzieliła R. M. pełnomocnictwa w dniu 2 maja 2015 r., w którym upoważniony został między innymi do wystawiania dokumentów handlowych w programie księgowym, czy nawet do występowania w imieniu wnioskodawczynie jako pracodawcy. W tej sytuacji jednak nic nie stało na przeszkodzie by to on został wpisany jako wystawca faktur, czy zawarł w imieniu wnioskodawczynie umowę o pracę z P. K. w dniu 25 sierpnia 2016 r. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można było w świetle zebranych w sprawie dowodów uznać, że działalność wnioskodawczynie w okresie objętym spornymi decyzjami sprowadzała się tylko do formalnoprawnego prowadzenia działalności gospodarczej, skoro wystawiając faktury wykonywała ona czynności będące istotą prowadzonej działalności. Wskazać należy, że w 6 okresach objętych sporną decyzją wystawiła ona aż 13 faktur VAT (co najmniej jedną w każdym z okresów), zawarła umowę o pracę z P. K. i 6 razy przesała do ZUS deklaracje przy użyciu swojego elektronicznego podpisu. W ocenie Sądu Okręgowego już tylko samo regularne wystawianie w trakcie okresów zasiłkowych faktur VAT powoduje konieczność uznania, że wnioskodawczynie prowadziła działalność gospodarczą, co jest równoznaczne z wykonywaniem pracy zarobkowej.

Odnosząc się do kwestii przedawnienia pobranych przez wnioskodawczynię świadczeń, Sąd Okręgowy stwierdził, że sporna decyzja z 23 listopada 2018 r. o odmowie prawa do zasiłku chorobowego i opiekuńczego oraz o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń przez skarżącą została wydana przed upływem 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który skarżącą pobrała nienależne świadczenie, jak również za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe. W tej sytuacji żadna z wypłaconych comiesięcznych kwot zasiłku nie była w dacie pierwszej z decyzji przedawniona. Sąd Okręgowy, biorąc pod uwagę ustalenia faktyczne i rozważania o charakterze prawnym, stwierdził, że wystawianie faktur, czyli osobiste sporządzanie dokumentów bezpośrednio związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą było wykonywaniem pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1368 ze zm., dalej jako ustawa zasiłkowa) i w tej sytuacji za sporny okres

objęty zaskarżoną decyzją wnioskodawczynie utraciła prawo do zasiłku chorobowego, z uwagi na jednoznaczną w tym zakresie dyspozycję tego przepisu.

Wnioskodawczynie zaskarżyła powyższy wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną w części obejmującej oddalenie odwołania oraz obciążenie jej kosztami postępowania. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na przesłance jej oczywistej zasadności, której wnioskodawczynie upatruje w tym, że Sąd Okręgowy nie zbadał, czy w świetle dyspozycji art. 84 ust. 1 w zw. z art. 84 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm.; dalej jako ustawa systemowa), pobrane przez wnioskodawczynię zasiłki mogą być uznane za świadczenia nienależnie pobrane w rozumieniu tego przepisu i czy wobec tego podlegają zwrotowi na rzecz organu, tak jak stanowią zaskarżone decyzje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka występuje wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec bez potrzeby głębszej analizy, czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań. Zarzucane uchybienia muszą zatem mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001 nr 3, poz. 52; z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001 nr 10, poz. 156). W przyczynie

kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie chodzi o wskazanie naruszenia prawa przez sąd *meriti*, choćby oczywistego, co dotyczy zwłaszcza uchybień w sferze prawa procesowego, lecz o to, aby wykazane uchybienia sądu skutkowały wydaniem oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 157/11, LEX nr 1215115). W rozpoznawanej sprawie skarżąca nie wykazała istnienia tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż ograniczyła się jedynie do stwierdzenia, że w jej ocenie Sąd Okręgowy nie rozważył czy pobrane przez nią świadczenie było świadczeniem nienależnie pobranym w rozumieniu art. 84 ust. 2 ustawy systemowej.

W tym miejscu Sąd Najwyższy stwierdza, że z utrwalonego orzecznictwa tegoż Sądu wynika, że obowiązek zwrotu świadczenia obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, mając świadomość jego nienależności. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach dotyczących braku prawa do pobierania świadczenia (art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej), jak i osoby, która uzyskała świadczenie na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenie – art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2018 r., II UK 211/17, LEX nr 2530685). Nie jest przy tym wymagane uprzednie pouczenie o możliwości utraty pobranych zasiłków z przyczyn ustawowo określonych, między innymi, w art. 17 ustawy zasiłkowej, których wystąpienia nie można z góry zakładać ani przewidzieć (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 września 2018 r., III UK 124/17, LEX nr 2549437; z dnia 20 sierpnia 2019 r., II UK 76/18, OSNP 2020 nr 8, poz. 85). W orzecznictwie wprost wskazuje się, że ubezpieczony, który prowadzi działalność gospodarczą w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, świadomie wprowadza organ rentowy w błąd, co do istnienia podstawy wypłaty zasiłku chorobowego, gdyż ma świadomość, że okres zwolnienia chorobowego służy powrotowi do zdrowia i w okresie tym nie należy świadczyć pracy lub też prowadzić działalności gospodarczej. Zasiłek chorobowy wypłacony takiemu ubezpieczonemu jest świadczeniem nienależnie pobranym – art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej

(wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia 2019 r., III UK 11/18, OSNP 2019 nr 9, poz. 115; z dnia 11 września 2019 r., III UK 217/18, OSNP 2020 nr 10, poz. 112; z dnia 3 grudnia 2019 r., I UK 285/18, LEX nr 2779501; z dnia 30 września 2020 r., I UK 98/19, LEX nr 3067436). W tych okolicznościach, po dokonaniu przez Sąd Okręgowy ustaleń, że wnioskodawczyni w okresie pobierania zasiłków chorobowego i opiekuńczego faktycznie prowadziła działalność gospodarczą, Sąd ten miał prawo bez przeprowadzania szczegółowych rozważań w tym zakresie uznać, że wypłacone wnioskodawczyni świadczenia były nienależnie pobrane.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.